

BİR FİLM TAHLİLİ: AURORA'S SUNRISE

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Analiz No : 2023 / 25

01.12.2023

1915 olaylarını soykırım olarak değerlendiren filmlerin, kitapların, sergilerin ve diğer başka bazı projelerin varlığı artık şaşırtıcı olmaktan çıkmıştır. Bu yapımlara bir yenisi daha bir yıl önce eklendi, Auroras Sunrise. 24 Kasım 2023 tarihindeki Londradaki ilk gösteriminden sonra ismi sıklıkla duyulmaya başlanan yapım, Zoryan Enstitüsü, Eurlmages, Litvanya, ABD, Fransa, Almanya ve Türkiyeden Anadolu Kültürün de desteğiyle çekilmiştir. Filmi Türkiyeden VPN olmadan görüntülemek mümkün değil. Filmi izlemek istediğinizde bulunduğunuz coğrafyada görüntülenemediğine dair ifadeler görülmektedir. Filmin süresi 1 saat 36 dakikadır. Filmin yaklaşık 70 dakikası animasyon, hemen hemen 10 dakikası Arshaluys Mardiganianın verdiği röportajlardan oluşmaktadır. Filmde, filme konu olan, 1917 Hollywood yapımı sessiz film Auction of Soulsdan da bazı sahneler yer almaktadır.

Filmde Türkiyenin doğusu, fanatik ve saldırgan Ermeni söylemi doğrultusunda Western Armenia (Batı Ermenistan) olarak ifade edilmektedir. Çemişgezekte huzur ve mutluluk içinde yaşayan Ermeni ailesinin kapısı bir gün Kürt komşuları tarafından çalınır. Kürt çoban, (filmin bu kısmı Türkçe) savaşın giderek yaklaştığını, şehrin Ermeniler için tehlikeli bir hale geldiğini, Ermenilerin İstanbul civarında toplanmaya başladıklarını, burada da benzer bir durumun yaşanabileceğini duyduğunu söyler. Dağa çıkmanın artık daha güvenli bir alternatif olduğu konusunda bir uyarıda bulunur. Hikâyeyi anlatan 14 yaşındaki Arshaluysun babası Kirakos ise hiçbir yere gitmeyeceğini, ancak korkakların kaçacağını söyler. Kirakos, kaçmanın Türklerin diğer Ermenileri cezalandırmasını haklı çıkaracağını düşünür. Birkaç gün sonra Türk askerler Arshaluysun babasını ve erkek kardeşini almaya gelir. O günden sonra babasından ve erkek kardeşinden bir daha haber alınamaz. Bu sırada Auction of Souls filminden bazı kareler gösterilir. Bu kareler, savaşa götürülmek bahanesiyle ailelerinden koparılan insanların sorgusuz sualsiz kurşuna dizildiğini, öldürüldüğünü gösterir. Ancak nasıl olup da huzur ve mutluluk içinde yaşanırken bir anda bu noktaya geldiği anlatılmamaktadır. Filmde ne Anadolu'da benzer durumda kalan Müslüman topluluktan ne de 1882-1909 yılları arası, başta Erzurum, Bitlis, Van, Elazığ

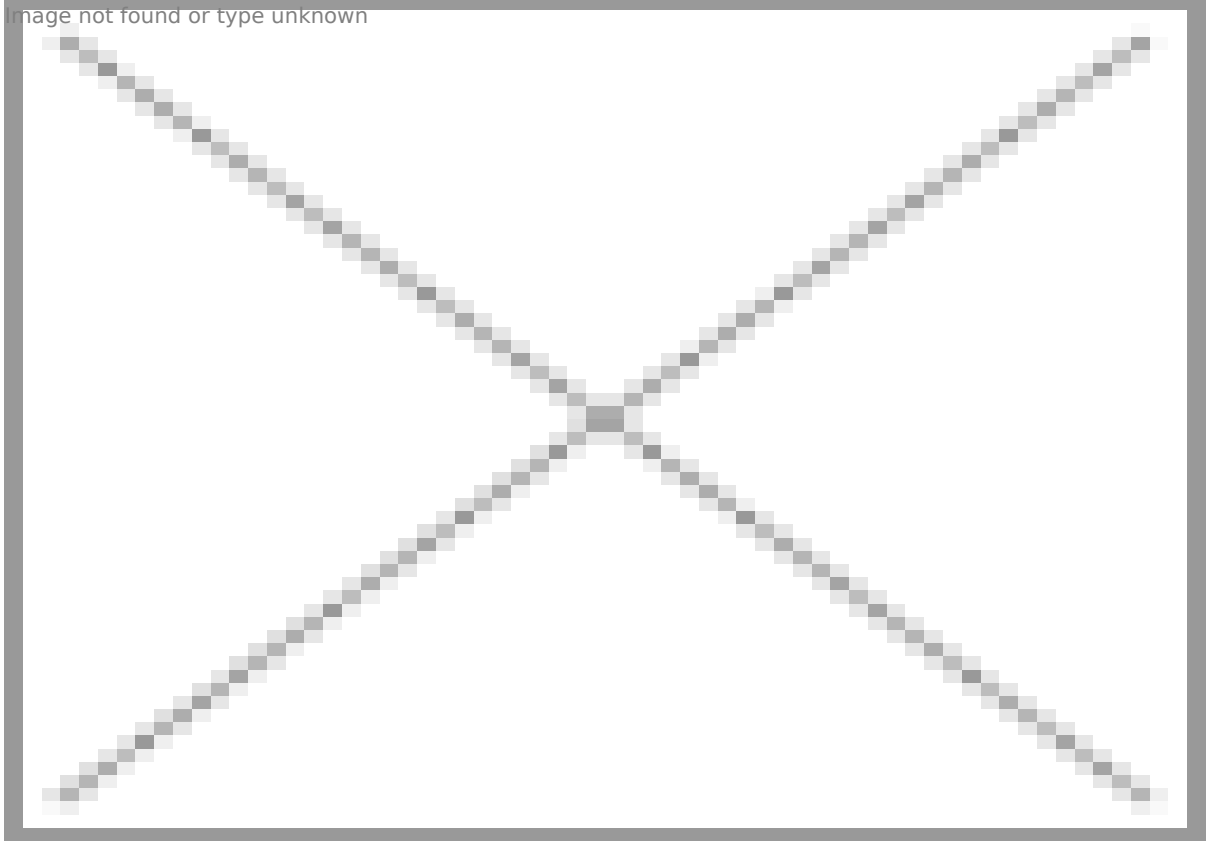
olmak üzere Anadolu'nun farklı merkezlerinde çıkarılan isyanlardan bahsedilmektedir. Tabii bunlar sonraki karelerde isyan olarak bahsedilmeyecek, özgürlük savaşçılarının haklı mücadelesi olarak sunulacaktır. Ancak, misyonerlik faaliyetleri ile destek veren yabancılara duyulan şükran bu şekilde dile getirilecektir.

Ermenilerin zorla isimlerinin ve dinlerinin değiştirilmesi, insanlık dışı muamelelere maruz kalmaları, kızların tecavüze uğramaları gibi durumları, Arshaluys Mardiganianın ağzından anlatan film Ravished Armenia isimli propaganda kitabından alıntılar yapmaktadır. Ayrıca gerçeklikle ilgisi olmayan bazı makalelere de göndermeler yapılmış, yazılanlar güya bir görgü tanığının ifadeleriyle doğru gibi gösterilmeye çalışılmıştır. Burada akla ilk gelen makale, The Independent'ta 1 Aralık 2013 tarihinde yayınlanan Nearly a century after the Armenian genocide these people are still being slaughtered in Syria başlıklı makaledir[1]. R. Fiske ait bu makalede, [*] Bu kemikleri bulmak zordu, çünkü Suriyenin Deyr ez Zor kentinin kuzeyindeki Habur Nehri değişmişti. Akıntısına o kadar çok ceset yığılmıştı ki, sular doğuya doğru hareket etmişti. Nehir yatağını değiştirmişti[2]. Cesetlerin bulunamamasını açıklamak için bundan daha yaratıcı bir çözüm bulmak zordur. Cesetlere ulaşamamasına ilişkin başka bir alternatif Fiskin aklına gelmektedir. Soykırım işlendiği iddia edilen, yakınından herhangi bir nehrin geçmediği bölgelerde toplu mezar bulunmamasının çelişmesine karşın Fisk, burada yaklaşık 5000 Ermeninin öldüğünü, onların bir mağaraya doldurulduğunu ve daha sonra mağaranın ağzında bir ateş yakılarak mağaranın dumanla doldurulduğunu anlatır. Fiske göre hepsi boğulmuştur[3].

Jeremy Salt tarafından kaleme alınan bir makalede, bu hikâyeyi Fiskin Ermeni şoförünün anlattığı, tüm bu detayları nasıl bildiğinin ise yine açıklanmadığı yer almaktadır. Ancak, Fiskin bu durumu sorgulamadan kabul etmesinin ise dikkat çekici olduğu belirtilmektedir. Fisk devam eder, Burada, soğuk ve kuru çölde, Türkler yer kabuğundaki bu çatlağı yirminci yüzyılın ilk gaz odasına dönüştürdüler. Teknolojik soykırımın temelleri burada, Suriye çölünde, bu masum mağaranın küçük ağzında, kayadaki doğal bir odada başladı. Fisk, 2014 yılında suçlamalarına geri dönmüş, kuzey Suriye çölünde Türklerin binlerce Ermeniye kaya mağaralarına [artık bir mağara değil] sürerek ve girişte ateş yakarak [sic.] onları boğarak ilk ilkel gaz odalarını tasarladığını bir gerçek olarak belirtmiştir[4]. Bu iddiaların bir kanıtı bulunmamaktadır. Anlaşılacağı üzere, filmde ortaya atılan iddia, belgelerle desteklenemeyen başka bir iddiayla pekiştirilmeye çalışılmıştır.

Ermeni isimlerinin değiştirilmesi konusuna dönersek, filmde konunun farklı bir şekilde ele alındığını görebiliriz. Arshaluys Mardiganian, Tifliste Antranik Paşa olarak tanıtılan çete başının yardımıyla önce Rusyaya sonra Norveçe oradan da ABDye geçer. Burada hikayesi Amerikalılar tarafından büyük ilgi görür. Kitabını kaleme alan ve vasisi olan Henry Gates ve eşi Arshaluystan ismini değiştirmesini ister. Gerekçe, bu ismin Amerikalılar için zor telaffuz edilmesidir. Burada çok güvendiği Amerikan desteğinin ilk çatırtıları görülmektedir. Daha sonra ise tanıtımdan tanıtıma giderken yaşadığı travmaları tekrar tekrar anlatmanın da etkisiyle yorgun düşüp sahnede bayılan Arshaluysun etinden ve sütünden faydalanmış Gates çifti, Arshaluystan vazgeçecek ve onu manastıra terk edecektir. Ancak filmin tanıtımlarına Arshaluys gibi gösterdikleri başka kızları götürerek popüler turlarına devam edeceklerdir. Bu propagandanın amacı, o günlerde ABD Başkanı Woodrow Wilsonın Türkiyenin doğusunda Amerikan mandası altında kurulması planlanan

bir Ermenistan için ABD Senatosundan destek almaktır. Ancak Wilson Planı senatörler tarafından reddedilmiştir. Burayı Arshaluys, Ailem olarak adlandırdığım insanlar beni kullanmıştı. sözleriyle anlatmaktadır. Tabii bu durum günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Film, sadece soykırım propagandası olarak ön plana çıkmaktaysa da, gittikleri ülkelerde kimliklerinin nasıl bir erozyona maruz kaldığına dair göndermelerde de bulunmaktadır. Filmin soykırım konsantrasyonu ile hazırlandığı o kadar açıktır ki, sonlara doğru çok kısa aralıklı olarak Mustafa Kemal Atatürkten bahsedilen kısımlarda kendi içinde çelişkiler gözlemlenmektedir. Mesela, Bu sırada, farklı imparatorluklar anavatanımın üzerinde plan yapıyorlardı. Wilson, Amerikan mandası ile bir Ermenistan kurmaya çalışıyor; Lenin, bizi sosyalist yönetiminin altında görmek istiyor, Mustafa Kemal Atatürkün himayesindeki Türk askerleri ise Ermenilerin acı çektiği topraklarda yeni bir Türk devleti kurmak için yeniden silahlanıyordu. ifadesi ile Başkan Wilson planının Senato tarafından 52ye karşı 23 oyla reddedilmesinden sonra Mustafa Kemal, Ermeni topraklarında katliamlar yaparak yeni bir Türkiye inşa ediyordu. ifadesi filmdeki çelişkinin en büyük örneğidir. İfadelerde hem Osmanlı Devleti hem de Türkiye Cumhuriyeti ayrı ayrı suçlanmaktadır. Bir adım daha

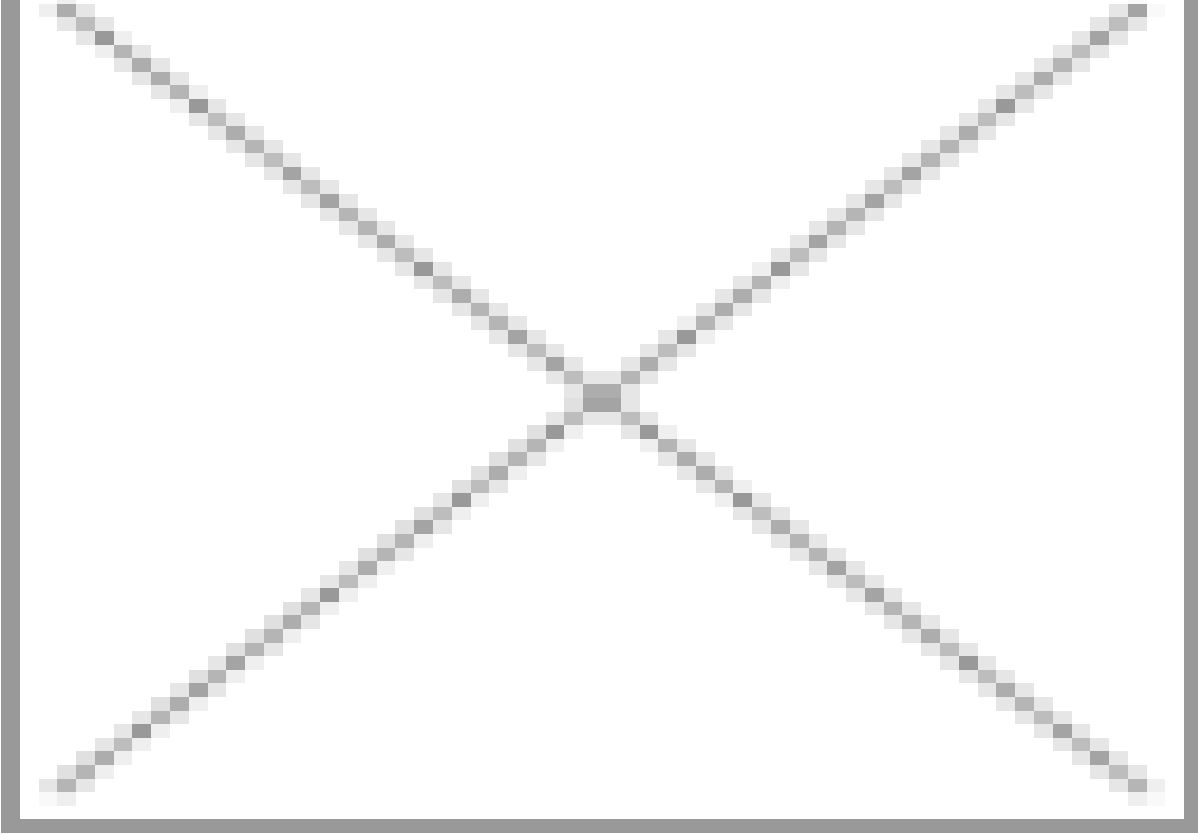
öteye gidilmiştir, 1915 olayları olarak tanımlanan dönem, 1923e kadar uzatılmaya çalışılmıştır. Osmanlı Devleti, Sevk ve İskân Yasasından dolayı suçlu gösterilmeye çalışıldığı gibi Türkiye Cumhuriyeti de sorumlu tutulmaya çalışılmıştır.

Filmin sonunda, Ermeni soykırımını tanıyan 33. ülke ABD olmuştur. Türkiye hala soykırımı reddetmektedir. cümlesi geçmektedir. Burada netlik kazandırılması gereken bir husus bulunmaktadır; kaç ülkenin parlamentosunun 1915 olaylarını soykırım olarak tanıdığıнын bir önemi yoktur. Aralarında ABD olması da bu durumu meşru kılmaya yetecek bir gelişme değildir. Gerçek olan husus, soykırım kavramının hukuki bir kavram olduğu ve bunun ancak Uluslararası Ceza Mahkemesi kararıyla sağlanabileceğidir. 1915 olaylarına ilişkin göz ardı edilmemesi gereken bir diğer konu Malta yargılamalarına ilişkin çalışmalardır. Birinci Dünya Savaşı sonunda, 144 Osmanlı görevlisi İngilizler tarafından Ermenilere yönelik toplu katliam yapmak suçlamasıyla tutuklanmış ve Maltada Britanyanın en yüksek hukuki otoritesi olan Londradaki İngiliz Kraliyet Başsavcılığınca haklarında bir soruşturma yürütülmüştür. İngilterenin Maltadaki Türk tutukluları yargılamak ve mahkûm ettirmek için çaba harcamalarına rağmen, İngiliz Kraliyet Başsavcılığının yürüttüğü soruşturma Bir İngiliz mahkemesi önünde böyle bir suçlamanın kanıtlanması mümkün değildir. gerekçesiyle hiçbir suçlama yapılmadan, takipsizlik □ kovuşturmaya yer olmadığı hükmü verilerek sonuçlanmıştır[5]. 1915 Olaylarının soykırım olmadığına ilişkin deliller barındıran bu konu da irdelenmesi gereken bir diğer husustur.

Auroras Sunrisein içeriğinden ayrı olarak düşünüldüğünde, teknik olarak çok emek verildiği belli olan, belgesel olarak tutarlılık barındırmayan ama animasyon olarak değerlendirildiğinde dikkat çeken bir yapım olduğunu söylemek mümkündür. 16 ödül ve 5 adaylık almıştır.

Sevk ve İskân Yasasına tâbi tutulan Ermenilerin acılarını ve nostaljilerini anlıyoruz. Ancak bu gerçeği nefret söylemine dönüştürerek bir film haline getirmek bu acıların paylaşılmasına değil ama böyle projelere tepki duyulmasına neden olmaktadır. Nostalji ve acılar anlaşılabilir olsa da tarihi belgelerin çarpıtılarak ve abartılarak nefret söylemine dönüşmesine ön ayak olmak, bundan beslenmek anlaşılır ve hoş görülür bir durum değildir. Bu film, Türk izleyiciler tarafından genellikle böyle değerlendirilmektedir. Ancak bu film esas itibarıyla ABDdeki Ermeni lobisi tarafından planlanan bir yapımdır. Bugün ANCA vs. gibi Türk düşmanlığından beslenen organizasyonlar tarafından desteklenmesi anlaşılır bir durumdur. Anlaşılmayan husus şudur: Bu filme ABD Dışişleri Bakanlığı ve Türkiyenin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi Eurlmages (European Cinema Support Fund) tarafından fon sağlanmıştır. Ayrıca, Ermenistan, Litvanya, Almanya ve Fransa da finansal olarak destek sağlayan devletlerdir.

Image not found or type unknown

Bugün Filistinin haklı davasına dahi sansür ve çifte standart uygulayan başta ABD ve AB olmak üzere Batının, Türklere karşı nefret duyguları ekilmesine neden olabilecek gerçeklerle örtüşmeyen, tarihi çarpıtan ve hatta kendi içinde de çelişen çok noktası olan bir filme destek vermesini anlamak Türk bir izleyici için daha da zordur.

[1] Jeremy Salt, History, Journalism and Propaganda: Robert Fisk and The Armenian Question, *History Studies*, 13/2, Nisan 2021, p. 341 – 370, <https://www.historystudies.net/dergi/history-journalism-and-propaganda-robert-fisk-and-the-armenian-question2021037b22f80.pdf>.

[2] Robert Fisk, Nearly a century after the Armenian genocide, these people are still being slaughtered in Syria, *The Independent*, 1 Aralık 2013, <https://www.independent.co.uk/voices/comment/nearly-a-century-after-the-armenian-genocide-these-people-are-still-being-slaughtered-in-syria-8975976.html>.

[3] Salt, s. 357.

[4] Salt, s. 358.

[5] Uluç Gürkan, Malta: Sürgün mü, Yargılama mı?, *Türk - Ermeni Uyuşmazlığı Üzerine Ömer Engin Lütem Konferansları 2020*, Terazi Yayıncılık: Ankara, 2021, s. 13.
<https://avim.org.tr/tr/Kitap/10/pdf>.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2024. "BİR FİLM TAHLİLİ: AURORA'S SUNRISE." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2023 / 25. Aralık 01. Erişim Haziran 30, 2024.
<https://avim.org.tr/tr/Analiz/BIR-FILM-TAHLILI-AURORA-S-SUNRISE>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır